

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สรุปผลการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๐
เรื่อง “การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของกองทัพไทยกับประเทศมหาอำนาจในทศวรรษหน้า”
วันที่ ๑๖ - ๑๗ ส.ค.๖๐ ณ โรงแรมทาวน์ อิน ทาวน์ กรุงเทพฯ

ประธาน	พล.ท. เจ็ดวุธ คราประยูร	รอง ผบ.สปท.
ผู้บรรยายพิเศษ	เอกอัครราชทูต ณ กรุง เทพีชรัรัตน์	ออท.สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กต.
ผู้ทรงคุณวุฒิ	อาจารย์อาทิตย์ ทองอินทร์ คุณวิชชุ เวชชาชีวะ พ.อ. เรืองฤทธิ์ บัญญัติ น.อ. เอกเทวีญ มะโนวงศ์	อจ.ประจำ คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยรัฐกิจ ม.รังสิต รองอธิบดีกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ รอง ผอ.สนย.สนผ.กท. ผช.ผอ.กรป.สนผ.ยก.ทหาร
ผู้ดำเนินรายการ	น.อ.หญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ	รอง ผอ.กศย.ศศย.สปท.
ผู้แถลงผลงานฯ	น.ส.มนวดี ตั้งตรงเหตุทัย	นักวิจัย ศศย.สปท.

สรุปสาระสำคัญ

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (ศศย.สปท.) ได้จัดการประชุมวิชาการ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๐ เรื่อง “การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของกองทัพไทยกับประเทศมหาอำนาจในทศวรรษหน้า” โดยดำเนินการในกิจกรรมสำคัญดังนี้ (๑) การบรรยายพิเศษ เรื่อง “การเสริมสร้างคุณภาพความร่วมมือระหว่างไทยกับมหาอำนาจในทศวรรษหน้า” (๒) การแถลงผลงานวิชาการ เรื่อง “การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของกองทัพไทยกับประเทศมหาอำนาจในทศวรรษหน้า” และ (๓) การวิพากษ์ผลงานวิชาการฯ สรุปได้ดังนี้

๑. การบรรยายพิเศษ เรื่อง “การเสริมสร้างคุณภาพความร่วมมือระหว่างไทยกับมหาอำนาจในทศวรรษหน้า”

๑.๑ ยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ๔ ประการ ได้แก่

- ๑.๑.๑ ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ๑.๑.๒ ส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน
- ๑.๑.๓ เสริมสร้างสถานะความสัมพันธ์กับประเทศยุทธศาสตร์
- ๑.๑.๔ ผลักดันบทบาทไทยที่สร้างสรรค์และรับผิดชอบเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก
- ๑.๑.๕ ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ
- ๑.๑.๖ เสริมสร้างภาพลักษณ์ความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดีต่อไทย

๑.๑.๗ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและพัฒนาคุณภาพการให้บริการแก่ประชาชน

๑.๑.๘ พัฒนาขีดความสามารถขององค์กร

๑.๒ นโยบายไทยต่อประเทศมหาอำนาจรอบนโยบาย ๓ ประเด็นหลักที่ดำเนินการต่อมหาอำนาจ ได้แก่

(๑) ASEAN Solidarity และ ASEAN Centrality เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและบทบาทในปัญหาความมั่นคงในภูมิภาค (๒) สนับสนุน Constructive and Peaceful Engagement ของมหาอำนาจในภูมิภาค และ (๓) การสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจ(Balance of Power) / Hedging the Regional Powers ทั้งนี้ การเลือกขั้วมหาอำนาจแบบชัดเจนอาจเป็นผลเสียต่อผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศ

๑.๓ สถานะแวดล้อมที่เป็นปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคที่มีผลกระทบต่อไทย ได้แก่ สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ สถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี ความขัดแย้งในทะเลจีนตะวันออก (ระหว่างจีนกับญี่ปุ่น) สถานการณ์การก่อการร้าย (Terrorism): IS, Self-Radicalization, Violent Extremist ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, อาชญากรรมข้ามชาติ : การลักลอบค้ายาเสพติดปัญหาการฟอกเงิน ปัญหาการลักลอบค้ามนุษย์ และการเข้าเมืองผิดกฎหมายอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม การผลิตเอกสาร (หนังสือเดินทาง) ปลอม ปัญหาความมั่นคงทางทะเล : โจรสลัดระหว่างประเทศและการโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attacks)

๑.๔ กลไกความร่วมมือในภูมิภาคที่สร้างดุลยภาพระหว่างมหาอำนาจในด้านความมั่นคง ได้แก่ การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit: EAS) ประกอบด้วยสมาชิกประเทศอาเซียนจีนญี่ปุ่นเกาหลีใต้ สหรัฐฯ รัสเซีย ออสเตรเลีย อินเดีย และนิวซีแลนด์ กลุ่มอาเซียน+3 (ASEAN Plus Three: APT) ประกอบด้วยสมาชิกประเทศอาเซียนจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ประกอบด้วยสมาชิกประเทศอาเซียน (ยกเว้นกัมพูชา ลาว และเมียนมา) สหรัฐฯ รัสเซีย จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ชิลี เม็กซิโก เปรู ปาปัวนิวกินี ฮองกง และจีนไทเป การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมือง และความมั่นคง ในภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) ประกอบด้วยสมาชิกประเทศอาเซียนประเทศคู่เจรจา (ออสเตรเลีย แคนาดา จีน ญี่ปุ่น อินเดีย นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป) ปาปัวนิวกินี เกาหลีเหนือ มองโกเลีย ปากีสถาน ทิมอร์ตะวันออก บังกลาเทศ และศรีลังกา การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกับสหภาพยุโรป (Post-Ministerial Conferences: PMC) ประกอบด้วยสมาชิกประเทศอาเซียนและประเทศคู่เจรจา

๑.๕ กรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) ประเทศสมาชิก ประกอบด้วยกัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม บรูไน สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และไทย การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defense Ministers' Meeting : ADMM) ประเทศสมาชิกอาเซียนและคู่เจรจา ๑๘ ประเทศ ความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue : ACD) ประกอบด้วย ประเทศสมาชิก ๓๔ ประเทศ ได้แก่ กลุ่มประเทศอาเซียนเอเชียใต้ เอเชียกลาง ตะวันออกกลาง จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และรัสเซีย และสมาคมแห่งภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Rim Association : IORA) ประกอบด้วยประเทศสมาชิก ๑๘ ประเทศ ได้แก่ กลุ่มประเทศอาเซียน เอเชียใต้ แอฟริกาตะวันออก และออสเตรเลีย

๑.๖ กรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region : GMS) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ จีน กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River

Commission : MRC) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ จีน กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย ความร่วมมือประเทศลุ่มน้ำโขงกับญี่ปุ่น (Mekong - Japan Cooperation) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ ญี่ปุ่น กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย ความร่วมมือลุ่มแม่น้ำโขง-คงคา (Mekong - Ganga Cooperation : MGC) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ อินเดีย กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย ความร่วมมือลุ่มน้ำโขงกับสาธารณรัฐเกาหลี (Mekong - ROK Cooperation : MRC) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ เกาหลีใต้ กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย ข้อริเริ่มลุ่มน้ำโขงตอนล่าง (Lower Mekong Initiative : LMI) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ สหรัฐฯ กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย ความร่วมมือแม่โขง - ล้านช้าง (Mekong - Lancang Cooperation : MLC) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ จีน กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย

๑.๗ กรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกในภูมิภาคต่างๆ

๑.๗.๑ กรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกในภูมิภาคเอเชียใต้ ได้แก่ ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอล สำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation : BIMSTEC) มีประเทศสมาชิก ได้แก่ บังกลาเทศ ศรีลังกา อินเดียไทย เมียนมา เนปาล และภูฏาน

๑.๗.๒ กรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) มีสมาชิก ๒๑ เขตเศรษฐกิจ ประกอบด้วย กลุ่มประเทศอาเซียน เอเชียตะวันออก อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฮองกง และจีนไทเป การประชุมหมู่เกาะแปซิฟิก (Pacific Islands Forum : PIF) มีประเทศสมาชิก ๑๖ ประเทศ ประกอบด้วย กลุ่มประเทศหมู่เกาะแปซิฟิก ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

๑.๗.๓ กรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกในภูมิภาคตะวันออกกลางและเอเชียกลาง ได้แก่ การประชุมว่าด้วยการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย (Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia: CICA) มีประเทศสมาชิก ๒๖ ประเทศ ประกอบด้วยกลุ่มประเทศเอเชียกลาง เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง รัสเซีย เกาหลีใต้ จีน เวียดนาม กัมพูชา และไทย องค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation : OIC) มีประเทศสมาชิก ๕๗ ประเทศ ประกอบด้วย กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง เอเชียใต้ แอฟริกา อินโดนีเซีย และมาเลเซีย

๑.๗.๔ กรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกในภูมิภาคละตินอเมริกา ได้แก่ ความร่วมมือระหว่างเอเชีย ตะวันออกกับลาตินอเมริกา (Forum for East Asia - Latin America Cooperation - FEALAC) มีประเทศสมาชิก ๓๖ ประเทศ ประกอบด้วยกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ อเมริกากลาง และอาเซียน

๑.๗.๕ กรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกในภูมิภาคยุโรป ได้แก่ การประชุมเอเชีย-ยุโรป (Asia - Europe Meeting : ASEM) มีประเทศสมาชิก ๔๖ ประเทศและ ๒ องค์การ ประกอบด้วยกลุ่มประเทศอาเซียน เอเชียใต้ เอเชียตะวันออก ยุโรป ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหภาพยุโรป และอาเซียน องค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for Security and Co - operation in Europe : OSCE) ประเทศสมาชิก ๕๗ ประเทศ ประกอบด้วย กลุ่มประเทศยุโรป อเมริกาเหนือ และประเทศหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือ ๑๐ ประเทศ ได้แก่ อัฟกานิสถาน แอลจีเรีย อียิปต์ อิสราเอล จอร์แดน โมร็อกโก ตูนิเซีย ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไทย

ทั้งนี้ การมีกลไกความร่วมมือ การสร้างดุลยภาพของประเทศไทยและภูมิภาค ASEAN แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของประเทศมหาอำนาจต่อภูมิภาคนี้ ซึ่งนโยบายของไทยในการสร้าง Balance of Power และ Hedging the Regional Powers เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยใช้อาเซียนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน

/๑.๘ การสร้าง...

๑.๘ การสร้างดุลยภาพด้านเศรษฐกิจของไทยกับประเทศ และกลุ่มประเทศไทยกับข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement – FTA) ได้แก่ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership : RCEP) ประกอบด้วยสมาชิกประเทศอาเซียน จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans - Pacific Partnership : TPP) ประกอบด้วย สหรัฐฯ ญี่ปุ่น แคนาดา ชิลี เม็กซิโก เปรู ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาระหว่างการศึกษาระหว่างการเข้าร่วม ไทย – ออสเตรเลีย ไทย – นิวซีแลนด์ ไทย – อินเดีย ไทย – ญี่ปุ่น ไทย – ชิลี ไทย – เปรู อาเซียน – ญี่ปุ่น อาเซียน – เกาหลีใต้ อาเซียน – อินเดีย อาเซียน – ออสเตรเลีย – นิวซีแลนด์ อาเซียน – จีน ส่วนไทย – สหภาพยุโรปอยู่ระหว่างการเจรจา

ปัจจุบัน มหาอำนาจที่เป็นผู้เล่นที่มีบทบาทสำคัญในบริบทโลก ได้แก่ สหรัฐฯ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น จีน รวมถึงออสเตรเลีย ซึ่งจากการดำเนินนโยบายของไทยที่มีต่อมหาอำนาจที่ผ่านมานั้น ประเทศไทย และอาเซียน ถือว่าเป็นผู้เล่นและกรอบความร่วมมือทั้งในด้านการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารที่นับว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างดุลยภาพให้แก่มหาอำนาจ เพื่อเสริมสร้างบทบาทในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยถือได้ว่าไทยยังคงเป็นประเทศที่มีความเป็นเลิศในด้านการดำเนินนโยบายด้านการทูต (The Excellence of Thai Diplomacy) ซึ่งมียุทธศาสตร์ “การแสวงหามิตร และไม่สร้างศัตรู” ทำให้สามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติได้อย่างต่อเนื่อง

๒. การแถลงผลงานวิชาการ เรื่อง “การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของกองทัพไทยกับประเทศมหาอำนาจในทศวรรษหน้า” การนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

๒.๑ ที่มา : เนื่องจากปัจจุบัน ภัยคุกคามความมั่นคงมีความเป็นพลวัตรเชื่อมต่อกันในหลากหลายมิติ ซึ่งครอบคลุมพลังอำนาจของชาติทั้งด้านการเมือง การทูต เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมฯ ประกอบกับการแผ่ขยายอิทธิพลของชาติมหาอำนาจ ซึ่งแน่นอนว่าเราหลีกเลี่ยงผลกระทบที่จะตามมาไม่ได้ โดยเมื่อพิจารณาพลังอำนาจของประเทศต่างๆ ทั่วโลกแล้ว ประเทศอย่าง สหรัฐฯ จีนรัสเซีย นับว่าเป็นมหาอำนาจลำดับต้นๆ ของโลก/รวมถึง อินเดียและญี่ปุ่น ที่น่าจะมีความสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทยด้วย ดังนั้น ศสย. ในฐานะหน่วยงานคลังสมองของกองทัพไทย จึงได้พิจารณาจัดทำเอกสารวิจัย เรื่อง “การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของกองทัพไทยกับประเทศมหาอำนาจในทศวรรษหน้า”

๒.๒ วัตถุประสงค์ : ๓ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อศึกษาสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่อาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับประเทศมหาอำนาจ (๒) เพื่อศึกษาสถานะความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยต่อประเทศมหาอำนาจ ในปัจจุบัน และ (๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับประเทศมหาอำนาจ

๒.๓ ขอบเขตการวิจัย : เอกสารฉบับนี้ศึกษาภายใต้กรอบ DIME Model ซึ่งให้ความสำคัญกับพลังอำนาจของชาติ ทั้งในมิติการเมือง สังคม การทหาร และเศรษฐกิจ โดยศึกษาสถานะ ความร่วมมือ ความสัมพันธ์ของ ไทยกับมหาอำนาจ ๕ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ จีน รัสเซีย อินเดีย และญี่ปุ่น เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงที่มีต่อประเทศมหาอำนาจทั้ง ๕ ประเทศนี้

๒.๔ วิธีดำเนินการวิจัย : โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก และสัมภาษณ์กลุ่มและการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากหนังสือ เอกสารวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๒ เทคนิคการคัดเลือกตัวอย่าง ใช้เทคนิคการคัดเลือกแบบเจาะจง และการคัดเลือกตัวอย่างแบบสุ่มโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานด้านความมั่นคงทั้งในส่วนการกำหนดนโยบาย (ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ) (๒) ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานด้านการสนองตอบนโยบาย (ได้แก่ หน่วยงานในสังกัดกองบัญชาการกองทัพไทย) และ (๓) นักวิชาการ (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ รามคำแหง)

๒.๔.๓ การวิเคราะห์และสรุปผล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาผ่านการระดมสมอง (Brainstorming) โดยผู้เชี่ยวชาญและคณะวิจัยและใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นเป็นระยะๆ และสรุปผลการศึกษาโดยวิธีสรุปแบบอุปนัย (Inductive analysis) จนกระทั่งได้มาซึ่งข้อสรุปที่เป็นแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับมหาอำนาจในทศวรรษหน้า

๒.๕ ผลการวิจัย : โดยแบ่งเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ (๑) สภาวะแวดล้อมแวดล้อมด้านความมั่นคงที่อาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับประเทศมหาอำนาจ (๒) สถานะความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับมหาอำนาจในปัจจุบัน และ (๓) ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับมหาอำนาจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๕.๑ สภาวะแวดล้อมแวดล้อมด้านความมั่นคงที่อาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับประเทศมหาอำนาจโดยสามารถอธิบายได้ตามมิติพลังอำนาจแห่งชาติ ดังนี้

๒.๕.๑.๑ มิติการเมือง พบปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงต่างๆ เช่น อาเซียนยังคงต้องเผชิญความท้าทายในหลายประการ ทั้งปัญหาการเมืองภายในของสมาชิกอาเซียนอย่างเมียนมา กัมพูชา มาเลเซีย และไทย ความไม่เป็นเอกภาพของอาเซียน กรณีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ รวมถึงความขัดแย้งระหว่างสมาชิกอาเซียนด้วยกันเอง และที่สำคัญคือ เกิดการแข่งขันอิทธิพลระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาค อย่างสหรัฐฯ และจีน รวมทั้งญี่ปุ่น อินเดีย และรัสเซีย ต่างก็เข้ามาขยายบทบาทในภูมิภาคอาเซียนมากขึ้น เป็นต้น

๒.๕.๑.๒ มิติสังคม ปัญหาความมั่นคงไม่ตามแบบที่อาจส่งผลกระทบต่อมิติสังคม ได้แก่ ปัญหายาเสพติด จากความเชื่อมโยงและการไปมาหาสู่ที่สะดวกรวดเร็วขึ้นจะส่งผลให้การแอบแฝงยาเสพติดเข้ามาในลักษณะต่างๆ เพิ่มขึ้น ความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีมากขึ้นปัญหาการโจมตีทางไซเบอร์ที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยสถานการณ์สำคัญด้านไซเบอร์ในเอเชียตะวันออก และเอเชียใต้ ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ - พ.ศ.๒๕๖๐ พบกลุ่มก่อการร้ายเจาะระบบคอมพิวเตอร์ของสื่อมวลชนฝรั่งเศส กลุ่มรัฐอิสลามมีขีดความสามารถในการโจมตีไซเบอร์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังสร้างแพลตฟอร์ม การติดต่อสื่อสารขึ้นใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตาม เป็นต้น

๒.๕.๑.๓ มิติการทหาร สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเกิดปัญหาพิพาทหมู่เกาะ Kuril ระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น ซึ่งถึงแม้ยังไม่มี การลงนามสนธิสัญญาสันติภาพระหว่างกัน แต่ผู้นำของทั้งสองประเทศต่างก็มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาอย่างสันติ และตกลงจะร่วมมือกันในมิติทางเศรษฐกิจ ก่อนปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะ Senkaku หรือ Diaoyu ในทะเลจีนตะวันออกระหว่าง จีน-ญี่ปุ่น กรณีรัสเซียเป็นภัยคุกคามของสหรัฐฯ ในประเด็นยูเครนและไครเมียแต่สหรัฐฯ ก็พยายามที่จะดึงรัสเซียเข้ามา มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาซีเรีย ประเด็นก่อการร้าย IS เพื่อลดการระดมทุนของสหรัฐฯ และกรณีจีนสร้าง One Belt and One Road (OBOR) พัฒนาท่าเรือที่ศรีลังกาและปากีสถาน ซึ่งอินเดียมองว่าการกระทำของจีนเป็นการตีกรอบ เพื่อจำกัดอิทธิพลของอินเดีย

๒.๕.๑.๔ มิติเศรษฐกิจ กรณีสหรัฐฯ ขาดดุลการค้าต่อจีน การแข่งขัน (Competition) ระหว่างจีน - สหรัฐฯ ในประเด็นสงครามการค้าทางเศรษฐกิจ

๒.๕.๒ สถานะความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับมหาอำนาจในปัจจุบันโดยเรียงลำดับมหาอำนาจทั้ง ๕ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐ จีน รัสเซีย อินเดีย และญี่ปุ่น มีรายละเอียด ดังนี้

๒.๕.๒.๑ ไทย - สหรัฐฯ

มิติการเมือง มีความสัมพันธ์ในฐานะพันธมิตรเก่าแก่ และดำเนินความสัมพันธ์กันมาอย่างต่อเนื่องโดยสหรัฐฯ มองว่าไทยเป็นตัวกลางในการเสริมสร้างบทบาทในอาเซียน ส่วนนโยบายด้านการต่างประเทศของสหรัฐฯ ที่มีต่อภูมิภาคนี้ ถึงแม้จะยังไม่ชัดเจนเท่าไรนัก แต่เนื่องจากนโยบาย American First ของประธานาธิบดี Trump ประกอบกับ แนวโน้มที่สหรัฐฯ มุ่งลดอิทธิพลของจีนอาจทำให้ความขัดแย้งระหว่าง จีน - สหรัฐฯ ทวีความรุนแรงขึ้นในภูมิภาคนี้

มิติสังคม สหรัฐฯ เป็นประเทศที่เชิดชูอุดมการณ์ เสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และยอมรับในความเห็นที่แตกต่างตามแนวทางพหุนิยม (Pluralism) ซึ่งพัฒนามาตั้งแต่การอพยพของคนเชื้อชาติต่างๆ มาয়ังดินแดนใหม่ เป็นที่ยอมรับว่าความหลากหลายเป็นจุดแข็งของประเทศ

มิติการทหาร กองทัพไทยกับกองทัพสหรัฐฯ มีความสัมพันธ์ทางทหารที่ดีต่อกันมาอย่างยาวนานในฐานะพันธมิตรเก่าแก่ของสหรัฐฯ มีการแลกเปลี่ยนผู้ช่วยทูตทหาร ทั้งสามเหล่าทัพ และมีการฝึก Cobra Gold ระหว่างไทยและสหรัฐฯ เป็นประจำทุกปี ซึ่งเป็นการฝึกร่วมผสมที่ใหญ่ที่สุดที่สหรัฐฯ มีกับประเทศต่างๆ จึงอาจถือเป็นสัญญาณของการเป็นพันธมิตรทางทหารที่สำคัญ

มิติเศรษฐกิจ

ในด้านเศรษฐกิจของสหรัฐฯ มีแนวโน้มดีขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้การลงทุนโดยตรงจากสหรัฐฯ มาไทยเพิ่มขึ้น

๒.๕.๒.๒ ไทย - จีน

มิติการเมือง จีนใช้ soft power ด้านเศรษฐกิจเป็นตัวนำ และพัฒนาการทหารควบคู่กันอย่างก้าวกระโดด จีนมีความพยายามเข้ามาเสริมสร้างบทบาทในภูมิภาคนี้ โดยจีนมองไทยเป็นตัวกลางในการเสริมสร้างบทบาทในภูมิภาคความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่าง จีน - ไทย มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในเรื่องความสัมพันธ์เชิงหุ้น ส่วนทางยุทธศาสตร์ และแน่นแฟ้นเพิ่มขึ้น เมื่อจีนและไทยได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยโครงการความร่วมมือระหว่าง ไทย - จีน ในศตวรรษที่ ๒๑ นำไปสู่การกำหนดกรอบการพัฒนาอื่นๆ ของทั้งสองประเทศส่วนนโยบายด้านการต่างประเทศของจีนมีความเข้มแข็ง มีนโยบายเพื่อนบ้านที่ดี ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ

มิติสังคม จีนมีความสัมพันธ์ที่สนิทแนบแน่นกันมาอย่างยาวนาน โดยมีคำที่จีนใช้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและไทยมาโดยตลอด คือ “จง ไท้ อี้ เจีย ซิน” หรือแปลเป็นไทยว่า “ประเทศจีนและไทยมีความสนิทเหมือนญาติในครอบครัวเดียวกัน” ส่วนด้านวัฒนธรรมจีนมีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เข้มแข็งแต่วัฒนธรรมสมัยนิยมยังไม่ค่อยเข้มแข็งเท่าที่ควร

มิติการทหาร จีนยังคงมีความแข็งแกร่งราวในประเด็นข้อพิพาทดินแดน การเสริมสร้างแสนยานุภาพกำลังทางทหารขนาดใหญ่ เน้นผลประโยชน์ภายในประเทศเป็นหลัก เช่น การสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขง มีเงื่อนไขเข้มงวดในโครงการต่างๆ เช่น โครงการรถไฟจีนมุ่งเน้นการปฏิบัติยุทธศาสตร์ทางทหารยุคใหม่ โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางทะเล อากาศ ความมั่นคงทางไซเบอร์ เพิ่มศักยภาพในการบุกเบิกทรัพยากรทางทะเล และการสร้างแสนยานุภาพทางทะเลจนอาจกล่าวได้ว่า จีนกำลังขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคและโลกในอนาคต จนอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และอาเซียน

มิติเศรษฐกิจ ปัจจุบันจีนได้ก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจที่มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ ๒ ของโลก โดยมีปริมาณทุนสำรองต่างประเทศมหาศาล อีกทั้ง จีนยังได้ตั้งเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ เพื่อสร้างสังคมแบบกินที่อยู่ได้อย่างทั่วถึง ภายในปี พ.ศ.๒๕๖๓ เรียกว่า “เสี่ยวคัง” โดยเร่งปฏิรูปเชิงเศรษฐกิจ เปิดประเทศ มุ่งเน้นกลยุทธ์ส่งเสริมความต้องการภายในประเทศ และที่สำคัญคือ จีนเป็นตลาดส่งออกสินค้ารายใหญ่ที่สุดของไทย และยังเป็นประเทศหลักที่ป้อนนักท่องเที่ยวให้แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย

๒.๕.๒.๓ ไทย – รัสเซีย

มิติการเมือง ปัจจุบันรัสเซียให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในระดับภูมิภาคนี้เพิ่มขึ้น สังเกตได้จากการที่รัสเซียตั้งธนาคารแห่งชาติที่ประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากมองว่าสิงคโปร์เป็นประเทศที่โดดเด่นในด้านการค้า และมีความร่วมมือจัดตั้งศูนย์การแพทย์อาเซียนในประเทศไทยในกรอบ ADMM-Plus รัสเซียเริ่มให้ความสำคัญกับภูมิภาคนี้มากขึ้น ในช่วงที่รัสเซียมีความขัดแย้งกับสหรัฐฯ และชาติตะวันตก กรณีที่รัสเซียสนับสนุนกลุ่มกบฏในยูเครน และบุกเข้ายึดครองไครเมีย โดยรัสเซียได้พยายามใช้จุดเด่นในเรื่องการเมืองที่มีเสถียรภาพ ผู้นำที่เข้มแข็ง มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญมากมาย เช่น พลังงาน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ มาเป็นเครื่องมือในการขยายบทบาทในภูมิภาคนี้

มิติสังคม รัสเซียมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยมายาวนานครบ ๑๒๐ ปี แต่ความสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร มีการยุติความสัมพันธ์กันไปช่วงหนึ่ง และได้เริ่มฟื้นฟูความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการอีกครั้งในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๐ – ๒๕๓๐

มิติการทหาร ความสัมพันธ์ด้านการทหารระหว่าง ไทย – รัสเซีย มีมาอย่างยาวนานกว่า ๑๑๙ ปี (หลังจากความสัมพันธ์ทางการทูตเพียง ๑ ปี)แต่ที่ผ่านมาเป็นลักษณะไม่ต่อเนื่อง เข้มข้นเท่าไรนัก/ โดยปัจจุบันทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันที่จะยกระดับความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านความร่วมมือด้านการศึกษา ซึ่งกระทรวงกลาโหมรัสเซีย ได้ส่งร่างสัญญาว่าด้วยการส่งกำลังพลไปศึกษา ณ รัสเซีย ให้ฝ่ายไทยพิจารณา เมื่อ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๙

มิติเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจของรัสเซียมักผูกโยงกับเศรษฐกิจของยุโรปและชาติตะวันตกอื่นๆ ทำให้เมื่อระบบเศรษฐกิจในยุโรปประสบภาวะชะงักงัน เศรษฐกิจของรัสเซียก็จะประสบปัญหาตามไปด้วย ดังนั้น ประธานาธิบดีปูติน จึงมองนโยบาย “หันหน้าตะวันออก (Turn to the East)” โดยมุ่งมาที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะมีความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วรัสเซียเป็นคู่ค้าอันดับ ๒ ของรัสเซียในอาเซียน (รองจากเวียดนาม) แต่ ถือว่าการค้าระหว่างไทยกับรัสเซียยังไม่มากนัก เมื่อเทียบกับการค้าไทยกับทั่วโลก แต่ในด้านการท่องเที่ยวไทยเป็นจุดหมายที่ได้รับความนิยมสูงสุดแห่งหนึ่งของชาวรัสเซีย

๒.๕.๒.๔ ไทย – อินเดีย

มิติการเมือง อินเดียกระชับความสัมพันธ์ตามนโยบายปฏิบัติการณ์ตะวันออก (Act East Policy) ในขณะที่ อินเดียยังให้ความสำคัญกับความมั่นคงในช่องแคบมะละกา และทะเลจีนใต้อีกด้วยและถึงแม้ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่าง อินเดีย – ไทย ไม่ได้เกี่ยวข้องกับไทยโดยตรง แต่หากไทยไม่ระมัดระวังในการดำเนินนโยบายกับอินเดีย โดยเฉพาะปัญหาแคชเมียร์ในเขตอินเดีย อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้

มิติสังคม มีการลงนามในความตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างกัน ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม จนกระทั่งในปี พ.ศ.๒๕๖๓ ความสัมพันธ์ของทั้งสองพัฒนาอย่างรวดเร็ว อินเดียเป็นประเทศที่มีทรัพยากรที่น่าสนใจหลายด้าน เช่น ด้าน ICT ด้านข่าวกรอง (Intelligence) ระบบการใช้ข้อมูลทางชีวภาพในการตรวจสิทธิหรือแสดงตน (biometrics)

มติการทหาร ความสัมพันธ์ด้านการทหารระหว่าง ไทย – อินเดีย มีที่ใกล้ชิดกันแต่ยังไม่มีความร่วมมือแบบทวิภาคีด้านการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพแต่อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประเทศได้เป็นสมาชิกของกรอบความร่วมมือการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน และประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defence Ministerial Meeting Plus : ADMM – Plus) ว่าด้วยคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของอาเซียน (Expert Working Group on Peacekeeping Operation : EWG on PKOs)

มิติเศรษฐกิจ ระหว่าง ไทย – อินเดีย ยังมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับศักยภาพ เนื่องจากปัญหาข้อจำกัดหลายประการ เช่น ทัศนคติของนักลงทุนไทยไม่คุ้นเคยการลงทุนในอินเดียนโยบายการค้าอินเดียยังกีดกันสินค้าจากต่างประเทศอินเดียเป็นคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญของไทย เนื่องจากผลิตสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกันมาก

๒.๕.๒.๕ ไทย – ญี่ปุ่น

มิติการเมือง ญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงในฐานะพันธมิตรหลักของสหรัฐฯ โดยความท้าทายสำหรับรัฐบาลนายอาเบะในปีนี้เป็น ญี่ปุ่นจะสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ทวิภาคีกับสหรัฐฯ หลังจากที่ประธานาธิบดี Trump เป็นประธานาธิบดีคนใหม่ได้อย่างไรส่วนนโยบายการต่างประเทศของญี่ปุ่นเน้นการทูตวัฒนธรรม มีลักษณะพึ่งพิงสหรัฐฯ และให้ความสำคัญกับประเทศอาเซียนมากขึ้น

มิติสังคม ญี่ปุ่นมีความเข้มแข็งมากทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิม และวัฒนธรรมสมัยนิยม ญี่ปุ่นมักเป็นผู้นำทางด้านนวัตกรรม และถือว่ามีต้นทุนทางสังคมสูง

มติการทหาร ญี่ปุ่นยกระดับบทบาททางทหารภายใต้กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติฉบับใหม่ ปี พ.ศ.๒๕๕๙ ที่เน้นการสร้างสันติภาพเชิงรุก (Proactive Contribution to Peace) เพื่อรักษาเสถียรภาพความมั่นคงในภูมิภาคส่วนความร่วมมือด้านการทหารของกองทัพไทยกับ กระทรวงกลาโหมญี่ปุ่น และกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์อันดีมีการแลกเปลี่ยน ผู้ช่วยทูตทหารระหว่างกันโดยมีความร่วมมือทั้งด้านการศึกษาการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ ความร่วมมือในระดับกองทัพไทย และเหล่าทัพ

มิติเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไทย - ญี่ปุ่น มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันเป็นอย่างมาก ปัจจุบันปริมาณการค้าเป็นลำดับที่ ๓ ในด้านการส่งออก และลำดับที่ ๑ ในด้านการนำเข้าญี่ปุ่นยังเป็นนักลงทุนต่างประเทศรายใหญ่ที่สุดของไทย การลงทุนจากญี่ปุ่นสูงถึงร้อยละ ๔๐ ของการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดในประเทศไทย

๒.๕.๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยต่อประเทศมหาอำนาจ ซึ่งแบ่งเป็นแนวทางๆ ดังนี้

๒.๕.๓.๑ แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยต่อประเทศมหาอำนาจ (รายประเทศ)

(๑) สหรัฐฯ

- ไทยควรกระชับความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ โดยการผูกโยงผลประโยชน์ร่วมกัน เนื่องด้วยในยุคของประธานาธิบดี Trump ค่อนข้างมองเรื่องผลประโยชน์มากกว่ายึดถือค่านิยมเช่นในสมัยประธานาธิบดี Obama ดังนั้น จึงควรมีการผูกโยงในเชิงโครงสร้าง เช่น การฝึก Cobra gold ที่ทั้งสหรัฐฯ และไทยต่างได้ประโยชน์ร่วมกันรวมถึง

- ควรเสริมสร้างความร่วมมือในประเด็นที่สอดคล้องกับอุดมคติและความเชื่อของทั้งไทยและสหรัฐฯ เช่น การให้ความช่วยเหลือผู้อพยพ ผู้พลัดถิ่น ให้ความสำคัญกับด้านสิทธิมนุษยชน ให้ความช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในเรื่องโรคติดต่อ

- ควรแสวงประโยชน์ในมุมที่ไม่สร้างความขัดแย้งกับทั้งสหรัฐฯ และจีน เช่น การเสริมสร้างความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรอง การต่อต้านการก่อการร้าย การโจมตีทางไซเบอร์ และการรักษาความมั่นคงทางทะเล
- ควรเสริมสร้างความเข้าใจของสหรัฐฯ ที่มีต่อไทย ซึ่งอาจดำเนินการผ่านการสร้างผู้เชี่ยวชาญของสหรัฐฯ ให้มีความเข้าใจต่อวิถีคิดและพัฒนาการของประเทศไทยได้อย่างแท้จริงจากที่ผ่านมา ความสนใจของสหรัฐฯ ที่มีต่อไทยเสื่อมถอยลงเรื่อยๆ จากสถานะแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปจากยุคสงครามเย็น ทำให้อาจส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้า การกำหนดนโยบายต่างประเทศ และการเสริมสร้างความร่วมมือของสหรัฐฯ ที่มีต่อไทย
- ในส่วนด้านการทหาร ในระยะต่อไปไทยจึงควรสนับสนุน การประชุมคณะทำงานหรือทางทหารระหว่างไทย - สหรัฐฯ (THAI-TAC) ความร่วมมือระหว่างกองทัพไทยกับสหรัฐฯ ประจำภาคพื้นแปซิฟิก (USPACOM) ซึ่งจะเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายความร่วมมือในระยะต่อไปได้

(๒) จีน

- ไทยควรระมัดระวังประเด็นอ่อนไหวที่จีนถือเป็นผลประโยชน์หลัก ซึ่งไม่อาจต่อรองได้ เช่น ปัญหาอาณาเขตของจีนในทะเลจีนใต้ ไต้หวัน ชินเจียง ทิเบต
- ควรกระชับความสัมพันธ์โดยผลักดันข้อเสนอระหว่าง อาเซียน - จีน ทั้งด้านการเมืองและความมั่นคง โดยสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ โดยยึดหลักสันติวิธี เพิ่มการพบปะหารืออย่างไม่เป็นทางการในทุกระดับระหว่าง อาเซียน - จีน เพื่อปรับทัศนคติให้เกิดความประนีประนอมกันมากขึ้น ในการจัดทำแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea) หรือ COC และการแปลงปฏิญญาวาดด้วยแนวปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea) หรือ DOC ไปสู่การปฏิบัติ และพัฒนาเขตทะเลจีนใต้ให้เป็นเขตพัฒนาความร่วมมือ
- ควรจัดกิจกรรมสนับสนุนให้จีนได้มีโอกาสด้านเศรษฐกิจในเวทีหารือระหว่างอาเซียนกับจีนที่มีอยู่หลายเวที ทั้งการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส อาเซียน - จีน การประชุมในระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ และการประชุมสุดยอด อาเซียน - จีน
- ควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจีนและมหาอำนาจอื่นๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ จีน - สหรัฐฯ จีน - ญี่ปุ่น และ จีน - อินเดีย ซึ่งจะช่วยลดความหวาดระแวงระหว่างกันลงได้ ผ่านการฝึกอบรมการบริหารจัดการ ปฏิบัติการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ เป็นต้น
- กองทัพไทยควรเสริมสร้างความร่วมมือกับจีนอย่างต่อเนื่อง เช่น การเสริมสร้างการทำงานของคณะทำงานด้านการต่อต้านการก่อการร้ายในกรอบ ADMM - Plus ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความสัมพันธ์กับกองทัพจีนต่อไปในอนาคต

(๓) รัสเซีย

- รัสเซียเป็นอีกมหาอำนาจที่ไทยควรสร้างดุลยภาพ ความสัมพันธ์เพิ่มเติม นอกเหนือจากมหาอำนาจอื่นๆ เนื่องจากรัสเซียมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทางทหาร อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และด้านพลังงาน โดยอาจใช้ความสัมพันธ์และประวัติศาสตร์ที่มีร่วมกันเป็นตัวนำ
- ควรสนับสนุนบทบาททางการเมืองของรัสเซียในเวทีการเมืองความมั่นคงของอาเซียนและเอเชียแปซิฟิก เนื่องจากรัสเซียให้ความสำคัญกับไทยในฐานะสมาชิกอาเซียนที่มีความเป็นกลาง
- รัสเซียน่าจะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ไทยควรพิจารณาเสริมสร้างความร่วมมือทางทหารและอุตสาหกรรมป้องกันประเทศได้ รวมถึงการทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาในหลักสูตรต่างๆ พร้อมกับการทำความร่วมมือด้านวิชาการ และส่งเสริมความร่วมมือด้านการแพทย์ทหารให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

(๔) อินเดีย

- ควรระมัดระวังการเสริมสร้างความร่วมมือหรือการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ไทย - อินเดีย กับ ปากีสถาน และศรีลังกา โดยเฉพาะในพื้นที่แคชเมียร์ ที่เป็นประเด็นสำคัญของอินเดีย
- ไทยควรกระชับความร่วมมือระหว่างไทยและอินเดียในกรอบอาเซียน เนื่องด้วยอินเดีย ได้ปรับนโยบายจาก Look East เป็น Act East เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับอาเซียน
- ควรพิจารณาความร่วมมือในเรื่องที่อินเดียมีความสนใจ และมีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือไทย เช่น ด้าน ICT วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และระบบ biometrics
- ควรแสวงประโยชน์จากอินเดียให้สนับสนุนไทยในเวทีในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งถือเป็น พื้นฐานสำคัญสำหรับการขยายการค้าการลงทุนต่อไปในอนาคต
- ด้านความร่วมมือทางทหารกับอินเดีย ควรเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษา การฝึกซ้อมผสมในระดับทวิภาคีการประชุมร่วมของสามเหล่าทัพ การแลกเปลี่ยนข่าวกรอง การต่อต้านการก่อการร้าย ความมั่นคงด้านไซเบอร์ ด้านอุตสาหกรรมการป้องกันประเทศ รวมถึง กรอบความร่วมมือคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของอาเซียน (EWG on PKOs)

(๕) ญี่ปุ่น

- ไทยควรสนับสนุนการแก้ปัญหาข้อพิพาททะเลจีนตะวันออก และทะเลจีนใต้ ระหว่างจีน และญี่ปุ่นกรณีความขัดแย้งบริเวณหมู่เกาะ Senkaku หรือ Diaoyu ในทะเลจีนตะวันออก โดยมีจุดยืนที่ชัดเจน ในการสนับสนุนแนวทางสันติวิธี และยึดตามแนวทางฉันทามติของอาเซียน
- ควรเสริมสร้างความร่วมมือกับญี่ปุ่นโดยเน้นในด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและการรักษาสันติภาพให้มากขึ้นเช่น อาจพิจารณาให้มีการฝึกซ้อมทวิภาคีขึ้น รวมถึง ควรส่งเสริมความร่วมมือด้าน HADR ระหว่างกันให้มากขึ้น เนื่องจากญี่ปุ่นมีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการกับปัญหาภัยพิบัติ ทั้งด้านการค้นหาช่วยเหลือผู้ประสบภัย การปฏิบัติการบรรเทาทุกข์ การช่วยเหลือด้านการแพทย์ การป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ การขนส่งอุปกรณ์บรรเทาทุกข์

๒.๕.๓.๒ แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยต่อประเทศมหาอำนาจ (ภาพรวม) ควรดำเนินการดังนี้

๑) เสริมสร้างความไว้วางใจ ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่ทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ยาก ไทยอาจผลักดันกิจกรรมความร่วมมือด้านวิชาการและวัฒนธรรมต่างๆ ใน Track 1.5 หรือ Track 2 การเสริมสร้างความร่วมมือในโครงการด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอวกาศ เสริมสร้างความร่วมมือด้านสังคม วัฒนธรรม โดยอาศัยการเชื่อมโยงแบบ people to people ผ่านการไปมาหาสู่ระหว่างนักท่องเที่ยว นักธุรกิจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการขยายความร่วมมือไปในมิติอื่นๆ ต่อไป

๒) ดำเนินความร่วมมือในลักษณะเปิด เพื่อสร้างความสัมพันธ์อย่างสมดุล ทั้งกับ สหรัฐฯ และกับจีนโดยใช้กลไกความร่วมมือทั้งที่เป็นแบบทวิภาคีและพหุภาคีภายในภูมิภาค โดยเฉพาะใช้เวทีอาเซียนในการเสริมสร้างบทบาท

๓) รักษาดุลยภาพแห่งอำนาจ ซึ่งอาจทำได้โดยลำพังค่อนข้างยาก ดังนั้น ไทยอาจจะใช้กรอบ ASEAN หรือ ASEAN - Plus เป็นตัวนำ โดยไม่ทิ้งน้ำหนักไปด้านใดด้านหนึ่ง ควรให้น้ำหนักแต่ละมิติ มากน้อยต่างกันในแต่ละประเทศตามความเหมาะสมด้วยความระมัดระวัง ซึ่งอาจเสริมสร้างบทบาทของตน โดยเข้าไปเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งตามช่องทาง และกลไกที่เน้นการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

๔) หาจุดร่วมของผลประโยชน์กับเหล่ามหาอำนาจ โดยให้ความสนับสนุนบทบาทและท่าทีของมหาอำนาจ และควรมองรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งจะได้รับความร่วมมือโดยไม่มี การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและทุกประเทศน่าจะเห็นความสำคัญเช่นเดียวกัน เช่นกรณีการต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมทางไซเบอร์

๕) ผสมผสานการใช้พลังงานอำนาจทั้ง Hard Power และ Soft Power อย่างรอบคอบ เลือกใช้พลังอำนาจที่ชาญฉลาด ไม่เพียงการใช้อำนาจทางทหารเท่านั้น แต่ยังหมายถึงอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ควบคู่ไปด้วยกัน เรียกว่า “Smart Power” โดยอาศัยการติดตามและประเมินสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง ก่อนการตัดสินใจในกระชั้นความสัมพันธ์ในทุกระดับ

๖) พัฒนาจุดแข็งของตนเอง เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง เพื่อให้ไทยสามารถยื่นข้อเสนอหรือเลือกรับข้อเสนอได้ เช่น การพัฒนาขีดความสามารถด้านบุคลากรกำลังพล เพื่อตอบสนองโลกยุคดิจิทัล มุ่งสร้างสินค้า บริการ และการผลิตของไทยให้เข้าสู่มาตรฐานสากลมากขึ้น เพื่อรองรับมาตรการกีดกันทางการค้าทุกรูปแบบ รวมถึง ไทยควรมีหน่วยงานคลังสมองด้านความมั่นคง เพื่อศึกษาวิจัยเชิงลึกในงานด้านความมั่นคง

๗) ใช้อาเซียนเป็นเวทีเสริมสร้างความมั่นคงและต่อรองกับมหาอำนาจ โดยสนับสนุนบทบาทของมหาอำนาจในเวทีอาเซียน และเวทีการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (EAS) ซึ่งทั้งสองเวทีนี้เป็นเวทีที่เปิดกว้างให้ประเทศคู่เจรจาออกกลุ่มได้อย่างกว้างขวาง

๘) เสริมสร้างบทบาทสะพานเชื่อมระหว่าง สหรัฐฯ-จีน อันจะทำให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่ายในภูมิภาค โดยใช้จุดเด่นความสัมพันธ์พิเศษกับจีนแบบ “ญาติสนิทเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน” และการดำเนินความสัมพันธ์แบบ “เพื่อนสนิท” กับสหรัฐฯ อีกทั้ง อาศัยการที่ไทยมีที่ตั้งที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมทางเศรษฐกิจในภูมิภาค มีจุดเด่นในด้านการประนีประนอม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี

๙) บูรณาการโครงสร้างกลไกการทำงานร่วมกันกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการแลกเปลี่ยนแนวคิด ฐานข้อมูล และการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งจะทำให้ไทยสามารถมองเห็นภาพรวมในการประสานความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจได้อย่างครอบคลุม

๑๐) เสริมสร้างความร่วมมือด้านการทหารได้แก่

(๑) กองทัพไทยควรพิจารณากำหนดแผนงานแบบบูรณาการ โดยมีการหารือการดำเนินกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม การจัดการปัญหาภัยพิบัติ

(๒) กองทัพไทยควรแสดงบทบาทนำในการเป็นเวทีกลางของการพบปะหารือระหว่างประเทศมหาอำนาจ โดยไทยควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนในทุกเวที เกี่ยวกับพันธกรณีที่จะต้องร่วมมือกับนานาชาติในการรักษาสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาค รวมทั้งร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงในภูมิภาค เช่น กรณีปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้

(๓) ดำเนินกิจกรรมตามกรอบความร่วมมือทางการทหาร ตามกลไกการประชุมระดับรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ADMM) และการประชุมระหว่างรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (ADMM - Plus)

(๔) เสริมสร้างบทบาทหน่วยงานองค์ความรู้ด้านความมั่นคง กระทรวงกลาโหม ควรพิจารณาให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างบทบาทของหน่วยงานด้านคลังสมอง พัฒนาหน่วยงานด้าน

การศึกษาวิจัย และศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงในทุกระดับ เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางของการระดมแนวคิด และการสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ ตลอดจนเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานการวางแผนกับหน่วยงานจัดการศึกษาและส่วนปฏิบัติต่างๆ

(๕) พัฒนาระบบของกองทัพให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ปรับตัว พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ เฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนองตอบต่อภัยคุกคามความมั่นคงไม่ตามแบบที่รุนแรงและสลับซับซ้อนขึ้น โดยเฉพาะเตรียมความพร้อมด้านการป้องกันการโจมตีความมั่นคงไซเบอร์ หรือระบบ IT ให้มากขึ้น

๓. สรุปผลการวิพากษ์ผลงานวิชาการ เรื่อง “การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของกองทัพไทยกับประเทศมหาอำนาจในทศวรรษหน้า”

จากการวิพากษ์ผลงานวิจัยฯ ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๔ ท่าน สามารถสรุปรายละเอียดข้อเสนอแนะ ๓ ส่วน ได้แก่ ประเด็นระเบียบวิธีวิจัย ประเด็นการนำเสนอในเอกสารวิจัยและประเด็นเนื้อหาเอกสารวิจัยดังนี้

๓.๑ ประเด็นระเบียบวิธีวิจัย

๓.๑.๑ ควรให้คำนิยามของความมั่นคงแบบองค์รวม (Comprehensive Security) เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจกรอบการศึกษามากขึ้น

๓.๑.๒ ควรระบุที่มาของกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยให้ชัดเจน

๓.๒ ประเด็นเนื้อหาเอกสารวิจัย

๓.๒.๑ การพิจารณาตามกรอบความมั่นคงแห่งชาตินั้น ควรเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมมิติด้านความมั่นคงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย หน่วยงานจากภาคเอกชนและภาคประชาชน เป็นต้น เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น รวมถึงอาจประเมินความคิดเห็นจากประชาชนด้วย

๓.๒.๒ การประเมินสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศนั้น ควรนำเสนอสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ เช่น บริบทโลกมีลักษณะพึ่งพาอาศัยกันอย่างซับซ้อน แนวคิดด้านสันติภาพจากนิวเคลียร์ ผลกระทบเชิงลบจากยุคโลกาภิวัตน์ การผงาดขึ้นมาของประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตยที่ไม่เป็นประชาธิปไตยโดยแท้จริง การเสื่อมถอยลงของระเบียบโลกใหม่ เป็นต้น

๓.๒.๓ ควรวิเคราะห์บทบาท (Positioning) ของไทยเพื่อวางบทบาทได้อย่างเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มองว่าประเทศไทยเป็นประเทศขนาดกลาง (Middle Power) จากนั้นจึงพิจารณาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจเช่น การวางบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) โดยการจัดประชุมหารือในด้านต่างๆ เป็นต้น

๓.๒.๔ ควรมีความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่อาจส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสถานะความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับมหาอำนาจ โดยแสดงให้เห็นว่ามหาอำนาจมีความสัมพันธ์กับไทยอย่างไร เพื่อให้ได้แนวทางที่มีรายละเอียดในเชิงลึกมากขึ้น

๓.๒.๕ การจัดลำดับความสำคัญของประเทศมหาอำนาจควรให้สอดคล้องกับเอกสารการศึกษาของกระทรวงกลาโหม โดยเรียงลำดับ ดังนี้สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และรัสเซีย

๓.๒.๖ การสรุปผลการศึกษาคควรนำเสนอในภาพรวมก่อน แล้วจึงจะนำเสนอประเด็นยุทธศาสตร์ และแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือต่อไป

๓.๒.๗ ควรให้คำนิยามของความมั่นคงแบบองค์รวม (Comprehensive Security) เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจกรอบการศึกษามากขึ้น

๓.๒.๘ การนำเสนอในส่วนของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ ควรวางกรอบคำว่า อำนาจและมหาอำนาจ โดยการขยายกรอบในการมอง ถึงบทบาทหรือที่มาของอำนาจให้ชัดเจน ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ อำนาจโดยแจ้ง (เช่น ขนาดพื้นที่ GDP จำนวนประชากร ชีตความสามารถด้านการทหาร ฯลฯ) และอำนาจเชิงโครงสร้าง (เช่น การกำหนดกติการะหว่างประเทศ อำนาจในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ของตน การกำหนดค่านิยม ฯลฯ)

๓.๒.๙ เนื้อหาในส่วนภาพรวมแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงควรมีการเพิ่ม รายละเอียดให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น การใช้ smart power อย่างไร ไทยสามารถโยงจุดแข็ง ด้านวัฒนธรรมกับมหาอำนาจได้อย่างไร ไทยควรทำตัวเป็นสะพานเชื่อมอย่างไร เป็นต้น

๓.๒.๑๐ กรณีมีข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ขัดแย้งกันอาจต้องนำเสนอให้เห็นชัดเจนทั้ง ๒ ส่วน รวมถึงมีสรุปเป็นความเห็นของผู้วิจัย เพื่อให้เอกสารวิจัยมีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย

๓.๒.๑๑ ข้อมูลในส่วนสถานะความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในมิติ สังคม จิตวิทยายังมีค่อนข้างน้อยและไม่ชัดเจน ควรเพิ่มเติมให้ชัดเจนว่ามีผลกระทบกับประเทศไทย

๓.๒.๑๒ ให้คำนิยามของ “อำนาจ” ให้เป็นภาวะของการพึ่งพิงหรือพึ่งพาอาศัยกัน โดยพิจารณาถึง สถานะอำนาจของประเทศมหาอำนาจเป็นอย่างไร มหาอำนาจต้องพึ่งพาอาศัยไทยในเรื่องอะไร

๓.๒.๑๓ มหาอำนาจแต่ละประเทศมีบทบาทความสำคัญมากน้อยต่างกัน เช่น ประเทศอินเดีย และ รัสเซียมีความสำคัญต่อบริบทโลก แต่ยังคงอาจไม่มีบทบาทสำคัญกับประเทศไทยมากนักซึ่งการฉายภาพว่าอะไร กระทบต่อประเทศไทยต้องบอกเหตุผลว่ามีสาเหตุมาจากอะไร

๓.๒.๑๔ ข้อเสนอแนะในเรื่องอุตสาหกรรมป้องกันประเทศควรอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น การพัฒนาขีดความสามารถและความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศด้านอากาศยาน เป็นต้น

๓.๒.๑๕ ควรอธิบายเหตุผลเพิ่มเติมการกำหนดขอบเขตงานวิจัยในการศึกษามหาอำนาจ ๕ ประเทศ รวมถึงควรเพิ่มการศึกษามหาอำนาจอย่างออสเตรเลีย เนื่องจากถือเป็นประเทศตัวแทนของสหรัฐฯ

๓.๓.๑๖ การวิเคราะห์ในกรอบความมั่นคงแห่งชาติใน ๔ มิติ ยังขาดการแสดงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง ต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงที่ชัดเจน

๓.๓.๑๗ ควรตรวจสอบการอ้างอิงให้ถูกต้องตามมาตรฐาน

กศย.ศศย.สปท.

ส.ค.๖๐